

1/3/04

**MINISTERIEEL BESLUIT HOUDENDE
BESCHERMING ALS MONUMENT, STADS- OF DORPSGEZICHT**

**DE VLAAMSE MINISTER VAN BINNENLANDSE AANGELEGENHEDEN,
CULTUUR, JEUGD EN AMBTENARENZAKEN,**

Gelet op het decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van monumenten, stads- en dorpsgezichten, gewijzigd bij decreten van 22 februari 1995 en 8 december 1998;

Gelet op de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, gewijzigd bij bijzondere wet van 8 augustus 1988, inzonderheid artikel 6, § 1, I, 7 ;

Gelet op het besluit van de Vlaamse regering van 10 juni 2003 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse regering, gewijzigd bij besluit van de Vlaamse regering van 29 augustus 2003;

Gelet op het ministerieel besluit van 13 januari 2003 houdende ontwerp van lijst van voor bescherming vatbare monumenten, stads- en dorpsgezichten;

Gelet op het advies van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen van 08 januari 2004,

BESLUIT :

Artikel 1. Wordt beschermd, overeenkomstig de bepalingen van het decreet van 3 maart 1976, gewijzigd bij decreten van 22 februari 1995 en 8 december 1998:

Wegens de historische en sociaal-culturele waarde:

- als monument:

kasteelpark Gors met inbegrip van slotgrachtrestanten en omheining, gelegen te Borgloon (Gors-Opleeuw), Hoogstraat ; Leeuwerveld ; Mellenstraat ;

bekend ten kadaster:

Borgloon, 4e afdeling, sectie A, perceelnummer(s) 393G2, 400C, 400D, 427G, 429C(DEEL), 431B, 431C(DEEL), 435A, 436A, 437C, 440F, 440G, 440H, 440L.

Wegens de historische, sociaal-culturele en volkskundige waarde:

- als monument:

uitbreiding bescherming kerk tot volledig gebouw met kerkhof en ommuring, gelegen te Borgloon (Gors-Opleeuw), Hoogstraat ; Martinusstraat ;

bekend ten kadaster:

Borgloon, 4e afdeling, sectie A, perceelnummer(s) 536B, 537D.

Wegens de historische en sociaal-culturele waarde:

- als monument:

kasteel Opleeuw en aanhankelijkheden, park en moestuin, gelegen te

Borgloon (Gors-Opleeuw), Mettekovenstraat 2, 3, 5;

bekend ten kadaster:

Borgloon, 4e afdeling, sectie B, perceelnummer(s) 112G, 130G, 131C, 131D, 131E, 132/2C, 132G, 132H, 132L, 132P, 132R, 132S, 132T, 134/2D.

Wegens de historische en sociaal-culturele waarde:

- als dorpsgezicht:

omgeving van kasteel en hoeve Opleeuw, oude kasteeldreef en afgestoten oostelijk deel van het park, gelegen te

Borgloon (Gors-Opleeuw), Konijnenstraat ; Mettekovenstraat ;

bekend ten kadaster:

Borgloon, 4e afdeling, sectie B, perceelnummer(s) 127E, 127G, 128, 137/2A, 137H, 137K, 140D, 144F, 144G, 145D, 145E, 146C, 146D, 157E.

Wegens de historische en sociaal-culturele waarde:

- als monument:

kasteelhoeve en onmiddellijke omgeving, gelegen te

Borgloon (Gors-Opleeuw), Mettekovenstraat 1;

bekend ten kadaster:

Borgloon, 4e afdeling, sectie B, perceelnummer(s) 136C, 138B.

Wegens de historische en sociaal-culturele waarde:

- als monument:

kasteel Bellevue, tuin en ommuring, gelegen te

Borgloon (Gors-Opleeuw), Belle Vue ;

bekend ten kadaster:

Borgloon, 4e afdeling, sectie A, perceelnummer(s) 156A, 158C, 162D, 165C.

Wegens de historische, sociaal-culturele en volkskundige waarde:

- als monument:

vierkantshoeve Oude Winning, met vakwerkpartijen en gekasseid erf, gelegen te

Borgloon (Gors-Opleeuw), Haagsmeerstraat 37;

bekend ten kadaster:

Borgloon, 4e afdeling, sectie B, perceelnummer(s) 25D.

Wegens de historische en sociaal-culturele waarde:

- als dorpsgezicht:

agrarische omgeving van Oude Winning, gelegen te

Borgloon (Gors-Opleeuw), Haagsmeerstraat ;

bekend ten kadaster:

Borgloon, 4e afdeling, sectie B, perceelnummer(s) 23A, 24A, 24C, 27B.

Wegens de historische, sociaal-culturele en volkskundige waarde:

- als monument:

kapel Onze-Lieve-Vrouw van La Salette en omgeving, gelegen te

Borgloon (Gors-Opleeuw), Mettekovenstraat ;

bekend ten kadaster:

Borgloon, 4e afdeling, sectie B, perceelnummer(s) 157C, 157H.

Art. 2. Het algemeen belang dat de bescherming verantwoordt, wordt door het gezamenlijk voorkomen en de onderlinge samenhang van de volgende intrinsieke waarden gemotiveerd:

Historische waarde van het kasteelpark van Gorsleeuw:

Het kasteeldomein van Gorsleeuw heeft een goed geïllustreerde ontwikkelingsgeschiedenis. Het goed wordt al in 1744 door Saumery beschreven in *Les Délices du païs de Liège*; toen was het kasteel, in zijn toenmalige, vermoedelijk barokke uitzicht tot stand gekomen tussen 1647 en 1712, nog een typisch ensemble van opperhof met erekoer en daarop gefixeerd neerhof, slotgracht met eilandtuin en twee parterretuinen. Deze basis werd geleidelijk getransformeerd tot de huidige toestand. In de eerste helft van de 19de eeuw vonden beslissende transformaties plaats, in neoklassieke zin, waarbij een gedeelte van het kasteel werd aangepast, de kasteelhoeve verder van het kasteel werd verschoven en uitgerust met een moestuin, de slotgracht gedeeltelijk werd gedempt en gedeeltelijk vijver werd en de rest van het domein tot lusttuin en landschapspark evolueerde. Het is min of meer onder deze vorm dat het kasteel bewaard is gebleven.

Historische, de historische meer bepaald tuinkunsthistorische waarde van het kasteelpark van Gorsleeuw:

Ondanks zekere afkalving behield het park nog elementen die aan het vroege 19de-eeuwse (landschaps)park herinneren: in het oostelijk parkdeel een vijver die een gedeelte van de oude slotgracht – met oorspronkelijke gemetselde oevers – incorporeert, in de vijver een eiland, bereikbaar via een (door een nieuw exemplaar vervangen) brug, in het beboste noordelijk parkdeel een secundaire waterpartij, een wandelpad langsheen de noordelijke afbakening, en een ruïnevormige folly, gebouwd boven een ijskelder en op het hoogste punt van het domein gesitueerd.

Tot de oorspronkelijke 19de-eeuwse parkinfrastructuur behoort ook een ommuurde moestuin, op het zuidwestelijk deel van het terrein, in het verlengde van de vroegere kasteelboerderij en slechts toegankelijk vanaf de Hoogstraat, in het verlengde van de vroegere kasteelboerderij. In de tuin bleef een tegen de voormalige kasteelhoeve aanleunende serre bewaard.

Het domein behield ook de originele afbakening: langsheen voortuin aan de Hoog- en Mellenstraat bleef 19de-eeuws ijzeren hekwerk bewaard, de noordgrens behield afbakende berm en baksteenmuur.

Socio-culturele waarde van het kasteelpark van Gorsleeuw:

Het domein is een sterke aanwezigheid in het dorp gebleven, centraal gepositioneerd, vanaf verschillende hoeken te benaderen en van een bijzondere esthetische kwaliteit, zeker wanneer de gave samenhang met andere dorpscomponenten als het tegenoverliggende kerksite, met aansluitend bakhuis en rijkschool in aanmerking worden genomen. De beeldbepalende waarde van het goed is dan ook uitgesproken.

Historische en architectuurhistorische waarde van schip, koor, kerkhof en kerkhofmuur van de St.-Martinuskerk:

Het schip, transept en koor van de St.-Martinuskerk zijn de respectievelijk in de late 18de- en vroege 20ste eeuw heropgetrokken onderdelen van een ouder kerkgebouw, waarvan de reeds als monument beschermde, 14de- tot 15de-eeuwse toren het oudst bewaarde deel vormt. De vernieuwde partijen zijn van essentieel belang voor de appreciatie van de

typologische en historische identiteit van het pand, zoals ook het kerkhof en de ommuring eromheen.

Het schip is een classicistische constructie, vermoedelijk uitgevoerd naar ontwerp van architect Sepeult uit Malmédy; de verbouwing van transept en koor in 1906-1907, naar ontwerp van de Tongerse architect Christiaens, geschiedde in de sfeer van de 18de-eeuwse constructie, in baksteen met in hardsteen omlijste muuropeningen. Het interieur is sober afgewerkt met pleisterwerk. De kerk is uitgemonteerd met 16de- tot 19de-eeuws meubilair en attributen.

Het kerkhof, samen met de pastorijs tuin naar aanleiding van de verbouwing van de pastorijs in de jaren '1840 omgeven door gaaf bewaard hekwerk, omvat grafmonumenten en kruisen vanaf de 16de tot de 19de eeuw.

Volkskundige en socio-culturele waarde van schip, koor, kerkhof en kerkhofmuur van de St.-Martinuskerk:

De vernieuwde partijen zijn van essentieel belang voor de appreciatie van de typologische en historische identiteit van het pand, zoals ook het kerkhof en de ommuring eromheen. Opeenvolgende bouwfasen hebben het kerksite tot een harmonisch geheel gemaakt, dat op een esthetische wijze met de dorps omgeving versmelt en er een monumentaal cachet aan geeft, zoals onder meer ook het tegenoverliggende kasteel en park.

De bewaarde grafmonumenten, waaronder deze van verschillende lokale notabelen, zoals de bewoners van de verschillende kastelen in Gorsleeuw en Opleeuw, dragen bij tot de ervaring van de kerk als centraal gegeven in de dorpscultuur.

Historische waarde van kasteel van Opleeuw, park en aanhankelijkheden:

Het kasteelgoed van Opleeuw is een belangrijk historisch site, voor het eerst vermeld in de late 17de eeuw, omstreeks het midden van de 18de eeuw beschreven in *Les Délices du Pays de Liège* van Saumery en grafisch weergegeven door Remacle le Loup als een barok ensemble van opper- en neerhof, omgracht, voorzien van kapel, parterretuin en boomgaard en uitgerust met lustpaviljoen. Geleidelijk werd dit monumentale geheel omgevormd tot een lustgoed, waarbij het kasteel progressief werd verbouwd en het neerhof systematisch degradeerde tot knechtenkwartier, koetshuis en stallen. Omheen het lustgoed werd een park aangelegd in landschappelijke stijl.

Historische, in casu architectuurhistorische waarde van kasteel van Opleeuw, park en aanhankelijkheden:

Van het kasteel bleef na de sloop van overgebleven oorspronkelijker materiaal in 1928 slechts de uitbreiding bewaard die in 1877 werd gerealiseerd. Het is een elegante dubbelhuisconstructie, neoklassiek afgewerkt als interpretatie van de verdwenen gedeelten van het kasteel, opgetrokken in wit geschilderde baksteen met hardstenen hoekbanden en raamomlijstingen. De oostgevel, vanouds gefixeerd op het oostelijk deel van het kasteelpark, is afgewerkt in de sfeer van de omstreeks 1800 door de Corswarem afgebeelde westgevel van het verdwenen kasteel.

Van het oude neerhof bleven de in classicistische zin verbouwde linker- en rechtervleugel bewaard, die nu een smeedijzeren inrijpoort en erekoer flankeren en in de eerste helft van de 19de eeuw achterwaarts zijn uitgebreid met neoklassieke vleugels. De oude vleugels omvatten 17de-eeuwse sporen onder de vorm van muurankers en 18de-eeuwse onder de vorm van typische kalkstenen deur- en raamomlijstingen. De straatgevels zijn gemonumentaliseerd met kalkstenen pilasters en een vermeldenswaardige houten zonnewijzer.

Het neoklassieke complex achter de linkervleugel bleef slechts fragmentarisch bewaard, dat achter de rechtervleugel is echter gaaf gebleven en omvat een monumentale vleugel parallel met de oude constructie, gevormd door een centraal dubbelhuis, links en rechts geflankeerd door een kwartronde vleugel. Het gebouw vertoont typische stijlkenmerken als bepleistering met schijnvoegen en het combineren van rondbogige en rechthoekige muuropeningen.

Historische, in casu tuinkunsthistorische waarde van kasteel van Opleeuw, park en aanhankelijkheden:

Het kasteel wordt omgeven door de restanten van het landschapspark dat in de 19de eeuw tot stand is gekomen en zelfs in zijn vergane glorie nog getuigt van de voormalige grootsheid van het domein. Verschillende componenten zijn nog duidelijk herkenbaar: voor het kasteel strekt zich een erekoer uit, afgeboord door de restanten van het vroegere neerhof zoals uitgebreid en vermoedelijk tijdens het interbellum als tuin aangelegd; links van het kasteel strekt zich het enige restant uit van het park in strictu sensu, met een vijver die een restant vormt van de oude slotgracht; rechts van het kasteel is verdiepte tuin te situeren, vermoedelijk een in het begin van de 20ste eeuw aangepaste, neoklassieke parterretuin; bij het gedegradeerde oostelijke parkdeel, rechts van de verdiepte tuin, sluit ten noorden de voormalige kasteelmoestuin aan, niet meer als dusdanig in gebruik, maar nog herkenbaar aan hoge bakstenen muren en één poorthek van smeedijzer in de zuidoostelijke hoek, alsook een ingestort dienstgebouw ten noorden.

Socio-culturele waarde van kasteel van Opleeuw, park en aanhankelijkheden:

Het kasteelgoed Opleeuw, geïsoleerd ingeplant in het licht glooiende landbouwlandschap tussen het dorp Gorsleeuw en het gehucht Opleeuw, verenigt op een elegante manier culturele, functionele en natuurlijke componenten. Het door de tand des tijds getekende complex, dat gemakkelijk vanuit verschillende hoeken kan worden benaderd, heeft daarbij uitgesproken esthetische kenmerken.

Historische en architectuurhistorische waarde van de 19de-eeuwse kasteelhoeve van Opleeuw:

De 19de-eeuwse kasteelhoeve van Opleeuw is gegroeid uit een goed geconserveerd 18de-eeuws, driebeukig schuurvolume in vakwerk, dat nog niet op de Ferrariskaart wordt weergegeven, maar wel op het voorprimitieve kadasterplan van 1809. In 1848 werd dit schuurvolume uitgebouwd met bakstenen stal- en bijgebouwen, die gedeeltelijk bewaard zijn gebleven en waarin waaervensters zijn verwerkt van hetzelfde type als deze in de neoklassieke uitbreidingen van het ingangscap van het kasteel en die ook in de *Oude Winning* bij Haagsmeer, eveneens een aanhorigheid van Opleeuw.

Socio-culturele waarde van de 19de-eeuwse kasteelhoeve van Opleeuw:

De schuur is op een majestatische wijze ingeplant in het agrarische heuvelslandschap rond het kasteel en vormt een belangrijk richtpunt in het landschap. De vakwerkkern van het complex getuigt van een oeroude, sterk met het landschap gelicorde en volkse bouwtraditie, waarvan steeds minder concrete voorbeelden op het terrein bewaard blijven.

Historische en architectuurhistorische waarde van kapel Onze-Lieve-Vrouw van La Salette:

Gaaf bewaarde, neogotische kapel, vermoedelijk opgetrokken het derde kwart van de 19de eeuw door baron de Copis van het kasteel van Gorsleeuw, die de in de kapel bewaarde beeldengroep uit La Salette meebracht.

Volksculturele en socio-culturele waarde van kapel Onze-Lieve-Vrouw van La Salette:

De kapel is beelbepalend ingeplant op een dominerende heuvelrug, bijna aan het uiteinde van de Mettekoovenstraat en schijnbaar geaxeerd op het kasteelpark van Opleeuw. Het gebouw getuigt van een kleurrijke dorpscultuur en van een typische, diep gewortelde devotie. Het is daarenboven typisch voor de 19de eeuw dat kasteelheren kapellen oprichtten als markante richtpunten op hun domein.

Waarden van omgeving van kasteel en kasteelhoeve van Opleeuw, met inbegrip van de voormalige inkomdreef en omgeving, alsook het voormalige oostelijk parkgedeelte:

De voormalige inkomdreef ten zuidwesten van het kasteeldomein, alsook het oostelijk parkdeel van het domein, met de duidelijke sporen van een in de jaren '1920 gedempte vijver, vormen in se integrerende componenten van het historische en historisch geëvolueerde kasteelgoed. Tegenwoordig fungeren de terreinen al landbouwland, met intrinsieke esthetische karakteristieken, die bovendien helpen bij de appreciatie van de kerncomponenten van het kasteeldomein (kasteel met monumentale inkompartij en omgevend park).

Historische waarde van kasteel Bellevue en tuin:

Het kasteel Belle Vue werd in 1764 gebouwd door baron Isidore de Copis, jongere broer van Dieudonné de Copis, heer van Gorsleeuw; het kasteel, ingeplant aan de rand van een uitgestrekt bosperceel, fungeerde wellicht als jachtpaviljoen van de familie, stond een tijd leeg en werd gerestaureerd in de 19de eeuw.

Historische en tuinkunsthistorische waarde van kasteel Bellevue en tuin:

Het kasteel, eigenlijk niet meer dan een fors dubbelhuis, bleef bewaard onder de 19de-eeuwse, volgens de oorspronkelijke 18de-eeuwse lijn gerestaureerde vorm, met mergelstenen hoekblokken, aan vier zijden symmetrisch opgevatte façades, centraal bekroond door driehoekige frontons en voorzien van getoogde muuropeningen in een mergelstenen omlijsting met hanenkamvormige latei. De achtergevel omvat gerecupereerde gevelstenen met het wapen de Copis en het jaartal 1764.

Het kasteel behield een kleine tuin met oorspronkelijke ommuring en een nog duidelijk afgebakende, voormalige moestuin. De dennen in de tuin werden gekweekt van zaad uit Bertrix, de geboortestreek van één van de rentmeesters van het kasteel van Gorsleeuw, die Bellevue uiteindelijk wist te verwerven.

Socio-culturele waarde van kasteel Bellevue en tuin:

Als aanhankelijkheid van het kasteel van Gorsleeuw draagt het jachtgoed Bellevue bij tot de appreciatie van een typische samenhang, waarbij de ruime landelijke omgeving van de dorpskern op verschillende manieren door de dorpsbewoners werd geëxploiteerd. Bellevue is daarbij bewaard gebleven als esthetisch waardevolle en historisch functionele kern van een gaaf bewaard bosperceel, oorspronkelijk jachtdomein en tegenwoordig als park ingekleurd op het gewestplan.

Historische en architectuurhistorische waarde van de *Oude Winning*:

De *Oude Winning* wordt al weergegeven op de Ferrariskaart als een gesloten hoeve en zou een veel oudere stichting kunnen zijn, schijnbaar gegroeid uit een complex met losse bestanddelen.

Het huidige complex is grotendeels versteend, onder daken met Vlaamse pannen, met componenten rondom een gekasseid erf met mestvaalt; de achtervleugel, fungerend als dwarsschuur, behield wel een vakwerkskelet, waarbij de vullingen in baksteen zijn omgezet. Eén latei draagt de datering 1810. Ook de straatvleugel, met inrijpoort en woonhuis, behield duidelijke vakwerksporen, maar is naar buiten toe volledig verbouwd in de 19de eeuw, met onder meer een rechthoekige deur met tussendorpel en bovenlicht, het geheel in een vlakke hardstenen omlijsting. De laterale stalvleugels, de linkse duidelijk gelinkt met de straatvleugel, zijn integraal verbouwd in de 19de eeuw en omvatten latere uitbreidingen aan veldzijde. Een terugkerend element in de buitenparamenten van stallingen zijn halfronde ramen met hardstenen onderdorpels en mooi schrijnwerk met roedenverdeling in waaiervorm.

Waarden van de omgeving van de *Oude Winning*:

De *Oude Winning* is ingeplant in oud parkgebied, onderworpen aan de invloed van de nabije kasteelgoederen van Opleeuw en Bellevue. In het midden van de 19de eeuw wordt de hoeve nog gekadastreerd als eigendom van de kasteelheer van Opleeuw, en nog op het voorprimitief kadasterplan is in de onmiddellijke nabijheid van het complex een zevensprong van dreven te situeren, die duidelijk wijzen op een parkfunctie en waarvan de huidige Haagsmeerstraat het enige restant vormt.

Het voormalige bosgebied is ondertussen geëvolueerd tot uitgestrekt agrarisch gebied (als dusdanig ingekleurd op het gewestplan, met overdruk landschappelijk waardevol), dat de oorspronkelijke functionaliteit van het complex benadrukt, dat toelaat dat het gebouw vanaf verschillende invalshoeken kan worden geapprecieerd, dat zelf van een bijzondere esthetische waarde is en in belangrijke mate bijdraagt tot de beeldbepalende waarde van het geheel.

Art. 3. Met het oog op de bescherming zijn van toepassing:

- A. De beschikkingen van het besluit van de Vlaamse regering van 17 november 1993 tot bepaling van de algemene voorschriften inzake instandhouding en onderhoud van monumenten en stads- en dorpsgezichten (Belgisch Staatsblad 10 maart 1994).

Brussel, 01-03-2004

Vlaams minister van Binnenlandse Aangelegenheden,
Cultuur, Jeugd en Ambtenarenzaken,

Paul VAN GREMBERGEN